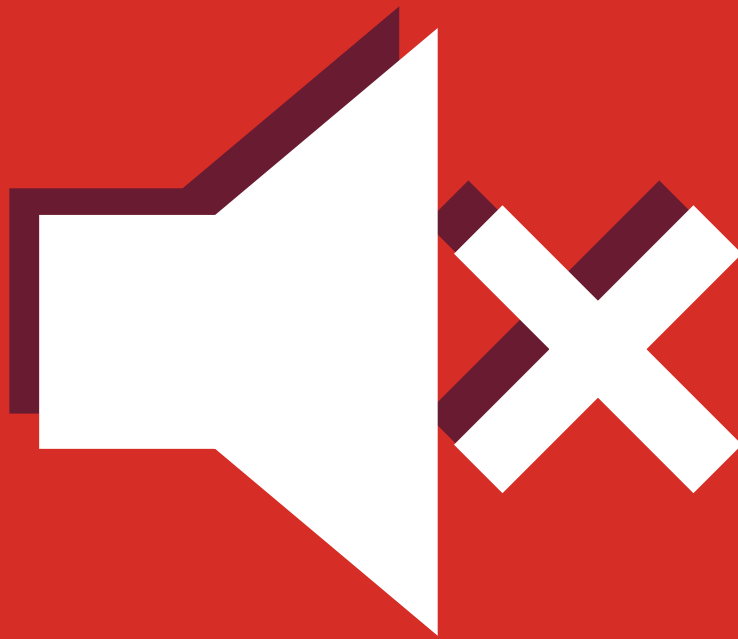

ความจริงที่ต้องพูดถึง

กรณีสนับสนุนการยกเลิกความผิด

ฐานหมิ่นประมาททางอาญาในประเทศไทย

มีนาคม 2564

ARTICLE 19

ARTICLE 19

Free Word Centre
60 Farringdon Road
London,
EC1R 3GA
United Kingdom

T: +44 20 7324 2500

F: +44 20 7490 0566

E: info@article19.org

W: www.article19.org

Tw: @article19org

Fb: facebook.com/article19org

© ARTICLE 19 2564

งานชิ้นนี้เป็นไปตามสัญญาอนุญาตแบบ Creative Commons Attribution-Non-Commercial-ShareAlike 2.5

ท่านสามารถคัดลอก เผยแพร่ และแสดงงานชิ้นนี้ และผลิตงานสร้างสรรค์ต่อเนื่อง ภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้

- 1) ต้องให้เครดิตแก่ ARTICLE 19
- 2) ต้องไม่ใช้งานนี้สำหรับจุดประสงค์เชิงพาณิชย์
- 3) ต้องเผยแพร่งานสร้างสรรค์ต่อเนื่องจากสิ่งพิมพ์นี้ภายใต้สัญญาอนุญาตรูปแบบเดียวกัน

ท่านสามารถอ่านรายละเอียดทางกฎหมายของสัญญาอนุญาตอย่างสมบูรณ์ได้ที่

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/legalcode>.

หากท่านสามารถส่งสำเนาของสื่อใดๆ ที่ท่านได้นำข้อมูลในรายงานชิ้นนี้ไปใช้มาให้เรา ทาง ARTICLE 19
จักขอขอบคุณยิ่ง

ARTICLE 19 ขอขอบคุณสถานเอกอัครราชทูตอังกฤษประจำประเทศไทยสำหรับการสนับสนุนรายงานชิ้นนี้
สถานเอกอัครราชทูตอังกฤษประจำประเทศไทยไม่จำเป็นต้องมีความเห็นตรงกับเนื้อหาในรายงาน ARTICLE 19
เป็นผู้รับผิดชอบต่อเนื้อหาทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

1. สรุป	4
2. การหมิ่นประมาททางอาญาในกฎหมายไทย	6
2.1. มาตรา 326 – 333 ของประมวลกฎหมายอาญา	6
2.2. พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์	7
2.3. การคุ้มครองทางกระบวนการจากการฟ้องดำเนินคดีทางอาญาโดยไม่สุจริตหรือไม่มีมูล	9
3. การหมิ่นประมาททางอาญาและกฎหมายระหว่างประเทศ	10
4. แนวโน้มในการดำเนินคดีหมิ่นประมาททางอาญาในประเทศไทย	14
4.1. คดีหมิ่นประมาททางอาญามีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง	14
4.2. พ.ร.บ.คอมฯ ยังคงถูกใช้เพื่อระงับการวิพากษ์วิจารณ์	16
4.3. คดีหมิ่นประมาททางอาญากินเวลานานและมีต้นทุนสูง	17
4.4. ข้อหาหมิ่นประมาททางอาญาถูกใช้ในการจัดการผู้ที่ทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ	18
4.5. คดีหมิ่นประมาททางอาญาจากการรีวิวโรงแรมในแง่ลบ	22
5. แนวโน้มในการยกเลิกโทษหมิ่นประมาททางอาญาทั่วโลก	23
6. ข้อเสนอแนะ	28

1. สรุป

การที่ระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมจะมีประสิทธิภาพได้นั้น ประชาชน บริษัท หรือนิติบุคคลต่างๆ จะต้องสามารถเข้าถึงกลไกในการปกป้องตนเองจากการกล่าวร้ายและกล่าวความเท็จ กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศมีการอนุญาตอย่างชัดเจนให้กฎหมายสามารถจำกัดสิทธิในเสรีภาพในการแสดงออก เพื่อปกป้องสิทธิและชื่อเสียงของบุคคลอื่นได้ ขอบเขตอำนาจกฎหมายทั่วโลกได้มีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่ากฎหมายหมิ่นประมาททางแพ่งมีประสิทธิภาพอย่างเพียงพอในการคุ้มครองชื่อเสียงของบุคคลและนิติบุคคลจากการกล่าวโจมตีที่ไม่สุจริตอยู่แล้ว แต่ในประเทศไทย การหมิ่นประมาทยังเป็นความผิดทางอาญ่อีกด้วย ประสิทธิภาพของประเทศไทยรวมถึงของอีกหลายประเทศได้ชี้ว่าบทบัญญัติเกี่ยวกับการหมิ่นประมาททางอาญาไม่มีความจำเป็น ถูกนำไปใช้ในทางที่ผิดได้ง่าย และเป็นอุปสรรคต่อใช้เสรีภาพในการแสดงออก

มาตรา 326 ของประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยมีการระบุความผิดฐานหมิ่นประมาทเอาไว้ ซึ่งมีระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี ส่วนมาตรา 328 ระบุว่า การหมิ่นประมาทในสิ่งพิมพ์ การกระจายภาพและเสียง และสื่อรูปแบบอื่นๆ มีระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี บุคคลที่รู้สึกว่าการกล่าวร้ายสามารถแจ้งความได้ที่ตำรวจหรือยื่นฟ้องต่อศาลโดยตรง ซึ่งเป็นการให้อำนาจแก่เอกชนในการดำเนินคดีต่อบุคคลอื่นอย่างเกินควร

ตั้งแต่ปี 2558 เป็นต้นมา อัยการได้สั่งฟ้องคดีหมิ่นประมาททางอาญาจำนวนนับพันคดีต่อศาล โดยคดีเหล่านี้มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นทุกปี และมีอัตราการพิพากษาลงโทษสูงถึงร้อยละ 80

ในหลายปีที่ผ่านมา

บริษัทและผู้มีอิทธิพลได้มีการใช้การฟ้องดำเนินคดีหมิ่นประมาททางอาญาต่อบุคคลที่แสดงความกังวลต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนและสิทธิแรงงาน การทุจริต และประเด็นเกี่ยวกับผลประโยชน์สาธารณะเพิ่มมากขึ้น ตั้งแต่ปี 2557 เป็นต้นมา ARTICLE 19 ได้ค้นพบว่า คดีดังกล่าวมีจำนวน 58 คดี และผู้ถูกกล่าวหา 116 คนในคดีเหล่านี้ ได้แก่ แรงงาน นักกิจกรรม นักข่าว นักปกป้องสิทธิมนุษยชน นักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ผู้เปิดเผยข้อมูลการกระทำผิด (Whistleblower) นักวิชาการ และนักการเมือง แม้ว่าสุดท้ายในจำนวนนี้จะมีเพียง 9 คดีที่นำไปสู่การพิพากษาลงโทษ แต่บุคคลหลายคนก็ถูกบังคับให้ต้องเผชิญภาระกระบวนการทางคดีและทางศาลที่หนักอึ้งและยาวนาน เนื่องจากความพยายามในการเปิดโปงความอยุติธรรม การสนับสนุนชุมชนชายขอบ และการรายงานเกี่ยวกับประเด็นที่กระทบต่อผลประโยชน์สาธารณะของตน

การฟ้องร้องคดีอย่างเลื่อนลอยหลายคดีโดยบริษัท ธรรมชาติ จำกัด

เน้นย้ำถึงอันตรายของการดำเนินคดีหมิ่นประมาททางอาญาในประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2559 บริษัทธรรมชาติฟ้องร้อง 39 คดีต่อแรงงานข้ามชาติและนักปกป้องสิทธิมนุษยชน 23 คนที่รายงานการละเมิดสิทธิแรงงานในฟาร์มไก่ของบริษัท แม้ว่าบริษัทธรรมชาติจะพ่ายแพ้คดีความในชั้นศาลแล้วซ้ำแล้วซ้ำเล่า และหน่วยงานราชการได้ออกคำสั่งให้บริษัทจ่ายค่าจ้างค้างจ่ายเป็นเงินรวม 1.7 ล้านบาทต่อแรงงาน แต่บริษัทธรรมชาติก็ยังดำเนินการฟ้องร้องคดีต่อไป และหลายคดีที่เกิดขึ้นก็เป็นการกระทำบนสื่อโซเชียลทั้งสิ้น จนถึงปัจจุบัน ศาลได้มีการตัดสินให้จำเลยมีความผิดใน 1 คดีเท่านั้น ซึ่งศาลอุทธรณ์ได้กลับคำตัดสินดังกล่าวในภายหลัง อย่างไรก็ตาม

การฟ้องร้องเพื่อกลับแก๊งค์โดยบริษัทธรรมเกษตรกลายเป็นสิ่งรบกวนที่มีต้นทุนสูงและแหล่งก่อความเครียดสำหรับสมาชิกของภาคประชาสังคมไทยหลายคน และสร้างความหวาดกลัวในการใช้เสรีภาพในการแสดงออกในประเทศ

ผู้คนส่วนใหญ่ทั่วโลกต่างเห็นด้วยอย่างเป็นเอกฉันท์ว่า

ความผิดฐานหมิ่นประมาททางอาญานี้ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงออก คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติได้เรียกร้องในความเห็นทั่วไป ฉบับที่ 34

ให้รัฐพิจารณายกเลิกความผิดทางอาญฐานหมิ่นประมาท พร้อมระบุว่า

โทษจำคุกไม่ใช่การลงโทษที่เหมาะสมสำหรับการหมิ่นประมาท นอกจากความเสี่ยงในการใช้กฎหมายในทางที่ผิดแล้ว กฎหมายไทยยังไม่ได้ให้การป้องกันที่เพียงพอต่อการฟ้องหมิ่นประมาท และไม่สามารถป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่รัฐ บริษัท หรือเอกชนฟ้องหมิ่นประมาทอย่างไม่สุจริตอย่างเหมาะสมอีกด้วย

แม้ว่ารัฐจำนวนมากยังคงไว้ซึ่งบทบัญญัติทางอาญาเกี่ยวกับความผิดฐานหมิ่นประมาท

แต่เราก็สามารถเห็นถึงแนวโน้มทั่วโลกในการยกเลิกโทษทางอาญาดังกล่าวอย่างเป็นวงกว้าง ตั้งแต่ปี 2535 เป็นต้นมา รัฐจำนวนอย่างน้อย 30 ประเทศได้ยกเลิกความผิดทางอาญฐานหมิ่นประมาท และมีจำนวนกว่า 10

รัฐได้เลิกใช้การจำคุกในการทำโทษผู้ที่หมิ่นประมาท ARTICLE 19

ขอเรียกร้องให้ประเทศไทยร่วมดำเนินการเช่นเดียวกันนี้

รัฐบาลไทยควรยกเลิกบทบัญญัติเกี่ยวกับการหมิ่นประมาทในประมวลกฎหมายอาญา

และแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ให้สอดคล้องกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

* * *

ARTICLE 19

ขอขอบคุณสมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชนและศูนย์ข้อมูลกฎหมายและคดีเสรีภาพของโครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อสังคม (iLaw) สำหรับการสนับสนุนในการเขียนรายงานฉบับนี้

องค์กรทั้งสององค์กรได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับคดีการหมิ่นประมาททางอาญาในประเทศไทยและมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลในรายงานนี้

2. การหมิ่นประมาททางอาญาในกฎหมายไทย

ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยมีการบรรจุความผิดฐานหมิ่นประมาทเอาไว้ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (พ.ร.บ. คอมฯ) พ.ศ.2560 ก็บรรจุบทบัญญัติที่กำหนดความผิดในการนำเข้า “ข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นเท็จ” ซึ่งอาจสร้างความเสียหายต่อบุคคลที่สามเช่นเดียวกัน กฎหมายทั้งสองฉบับยังมีโทษจำคุกสำหรับฐานความผิดดังกล่าวอีกด้วย นอกจากโทษทางอาญาแล้ว มาตรา 423 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังระบุถึงการจ่ายค่าสินไหมทดแทนต่อความเสียหายจากการหมิ่นประมาท¹ รัฐบาลไทยได้มีการประกาศใช้มาตรการเพื่อป้องกันการฟ้องคดีหมิ่นประมาทเลือนลอย เช่น การบัญญัติข้อกำหนดเกี่ยวกับการห้ามฟ้องคดีอย่าง “ไม่สุจริต” ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา² อย่างไรก็ตาม การดำเนินการต่างๆ โดยรัฐไทยเหล่านี้ก็ยังไม่สามารถป้องกันการใช้ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาและพ.ร.บ. คอมฯ ในทางที่ละเมิดสิทธิในเสรีภาพในการแสดงออกได้

2.1. มาตรา 326 – 333 ของประมวลกฎหมายอาญา

หมวดเกี่ยวกับความผิดฐานหมิ่นประมาทในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยประกอบด้วยมาตรา 326 - 333 และมี 3 มาตราที่มีการกำหนดความผิดสำหรับการหมิ่นประมาท อันได้แก่ มาตรา 326 327 และ 328

มาตรา 326 ของประมวลกฎหมายอาญาเอาผิดการ “ใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้น เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง” บทลงโทษหากพบว่ามี ความผิด ได้แก่ จำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ³

มาตรา 327 เอาผิดการใส่ความผู้ตาย ซึ่ง “น่าจะเป็นเหตุ ให้บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้ตายเสียชื่อเสียง” และมีบทลงโทษเช่นเดียวกับมาตรา 326

¹ มาตรา 423 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ระบุว่า “ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียง หรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อ ความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่การนั้น แม้ทั้งเมื่อตนมิได้รู้ว่าข้อความนั้นไม่จริง แต่หากควรจะรู้ได้

ผู้ใดส่งข่าวสารอันตนมิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริง หากว่าตนเองหรือผู้รับข่าวสารนั้นมีทางได้เสียโดยชอบในการนั้นด้วยแล้ว ท่านว่าเพียงที่ส่งข่าวสารเช่นนั้นหาทำให้ผู้นั้นต้องรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่”

² Rights and Liberty Protection Department, Ministry of Justice, Royal Thai Government, 1st National Action Plan on Business and Human Rights (2019-2022), p.105, October 2019, available at

https://www.th.undp.org/content/dam/thailand/docs/UNDP_TH_National%20Action%20Plan_Eng..pdf.

³ Ammart Netayasupha, Piyapohn Pisitpit, Benjaporn Watcharavuthichai, Criminal Code, Winyuchon Publishing, 2013.

มาตรา 328 เอาผิดการหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร การกระจายภาพและเสียง หรือโดยกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น และมีบทลงโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี และปรับไม่เกิน 200,000 บาท⁴

มาตรา 329 ของประมวลกฎหมายอาญากำหนดข้อยกเว้นต่อความผิดฐานหมิ่นประมาท ดังนี้

ผู้ใดแสดงความคิดเห็นหรือข้อความใดโดยสุจริต

1. เพื่อความชอบธรรม ป้องกันตน หรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม
2. ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่
3. ดิชมด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ หรือ
4. ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุม

ผู้นั้นไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท

มาตรา 330 กำหนดข้อยกเว้นต่อความผิดฐานหมิ่นประมาท หากผู้ถูกกล่าวหาสามารถพิสูจน์ได้ว่า ข้อที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริง อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงดังกล่าวจะไม่นับเป็นข้อยกเว้น หากการหมิ่นประมาทนั้นเป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัวและ “การพิสูจน์นั้นไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน”⁵

มาตรา 331

อธิบายการใช้ข้อหาความผิดฐานหมิ่นประมาทต่อข้อความของกลุ่มความหรือหนายความของกลุ่มความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาล **มาตรา 332** ให้อำนาจศาลในการสั่งทำลายข้อความหมิ่นประมาท

และระบุให้จำเลยเป็นผู้ชำระค่าโฆษณาคำพิพากษา **มาตรา 333**

ระบุให้ความผิดฐานหมิ่นประมาทเป็นความผิดอันยอมความได้ และให้ครอบครัวของผู้เสียหายเป็นผู้ร้องทุกข์ได้ หากผู้เสียหายเสียชีวิต

2.2. พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ หรือ พ.ร.บ. คอมฯ ซึ่งถูกประกาศใช้เมื่อปีพ.ศ. 2550 และถูกแก้ไขเมื่อปีพ.ศ. 2560 บรรจบบทบัญญัติหลายข้อที่ถูกใช้ในการเอาผิดเนื้อหาที่ถือว่าหมิ่นประมาท

มาตรา 14(1) ของพ.ร.บ. คอมฯ เอาผิดการกระทำ “โดยทุจริตหรือโดยหลอกลวง [ในการ]

นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน

หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน

อันมิใช่การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา” ผู้กระทำผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปีหรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

⁴ International Commission of Jurists, Thailand: ICJ condemns the use of criminal defamation law to harass Angkhana Neelapaijit, 27 November 2019, available at: <https://www.icj.org/thailand-icj-condemns-the-use-of-criminal-defamation-law-to-harass-angkhana-neelapaijit/>.

⁵ Criminal Code, Winyuchon Publishing, 2013.

การกระทำที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับความผิดข้างต้นต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง มิได้กระทำต่อประชาชน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ก่อนการแก้ไขในปี 2560 นั้น กฎหมายไม่ได้กำหนดความแตกต่างระหว่างการกระทำต่อบุคคลกับต่อประชาชน โดยการกระทำทั้งสองมีระวางโทษจำคุก 5 ปีเท่ากัน⁶ นอกจากนี้ กฎหมายฉบับเก่ายังขาดข้อกำหนดเกี่ยวกับเจตนาและไม่ได้จำกัดการใช้บทบัญญัติในคดีที่เข้าข่ายการหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญ่อีกด้วย

หลังจากพ.ร.บ. คอมฯ ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2560 มีผลบังคับใช้ ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า มาตรา 14(1)

ไม่ครอบคลุมความผิดฐานหมิ่นประมาทอีกต่อไป⁷

แต่แม้จะมีการตัดสินดังกล่าวก็ยังมีการใช้ข้อกฎหมายนี้ในการฟ้องดำเนินคดีกับปกป้องสิทธิมนุษยชนและประชาชนนอยางต่อเนื่องจากการแสดงออกที่ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง⁸

มาตรา 15 ของพ.ร.บ. คอมฯ เฝ้าผู้ให้บริการที่ให้ความร่วมมือ ยินยอม

หรือรู้เห็นเป็นใจให้มีการกระทำความผิดตามมาตรา 14 ในระบบคอมพิวเตอร์ที่อยู่ในความควบคุมของตน ความผิดตามมาตรา 15 นี้มีระวางโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดตามมาตรา 14

มาตรา 16 ของพ.ร.บ. คอมฯ เฝ้าการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่ประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ซึ่ง

“ข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ปรากฏเป็นภาพของผู้อื่น [...] ที่เกิดจากการสร้างขึ้น ตัดต่อ เติม

หรือดัดแปลงด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการอื่นใด โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง

ถูกดูหมิ่นถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย” มาตรานี้ถูกแก้ไขในปี 2560

เพื่อให้ข้อยกเว้นแก่การนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์โดยสุจริต

“อันเป็นการตีความด้วยความเป็นธรรมซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ” ความผิดตามมาตรา 16 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี และปรับไม่เกิน 200,000 บาท

⁶ See Thai Netizen Network, Thailand's Computer-related Crime Act 2017 bilingual, 25 January 2017, available at:

<https://thainetizen.org/docs/cybercrime-act-2017/>.

⁷ Unofficial translation of the Appeal Court' ruling on Criminal Case Black Case No.1675/2 and Red Case No.591/2, Natural Fruit Company Limited v Mr. Andy Hall, 16 January 2018, retrieved from <https://andyjhall.files.wordpress.com/2018/06/nf-judgement-english-translation-final.pdf>.

⁸ มติชนออนไลน์, เข้าพบตร.แล้ว! สาวโพสต์ข่าวปลอมไวรัสโคโรนา-19 ถูกดำเนินคดีข้อหาหมิ่นฯ ผิดพ.ร.บ.คอมพ์, 15 กุมภาพันธ์ 2563, แหล่งที่มา https://www.matichon.co.th/local/news_1976319.

โดยรวมแล้ว พ.ร.บ. คอมฯ

มีข้อบกพร่องและไม่สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศในประเด็นที่เกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงออกเป็นอย่างยิ่ง โดยเหตุผลได้ถูกอธิบายไว้อย่างละเอียดในรายงานการวิเคราะห์การแก้ไขกฎหมายของ ARTICLE 19 แล้ว⁹

2.3. การคุ้มครองทางกระบวนการจากการฟ้องดำเนินคดีทางอาญาโดยไม่สุจริตหรือไม่มีมูล

บุคคลที่ทำการฟ้องร้องในประเทศไทยโดยเฉพาะบริษัท ได้ใช้กฎหมายหมิ่นประมาทในทางที่ผิดเพื่อปิดปากนักข่าว นักปกป้องสิทธิมนุษยชน และประชาชนที่แสดงความกังวลต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน¹⁰

รัฐบาลไทยได้เห็นว่าคดีดังกล่าวมีจำนวนสูงขึ้น

จึงได้มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาการฟ้องคดีหมิ่นประมาทเพื่อถ่วงเวลา¹¹ ในเดือนธันวาคม 2561

สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ดำเนินการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเพิ่มบทบัญญัติ 2 ข้อ ได้แก่ มาตรา 161/1 และ 165/2 เพื่อใช้ในการปฏิเสธการดำเนินคดีอาญาต่อบุคคลที่กระทำเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม¹²

มาตรา 161/1 ระบุว่า “ในคดีราษฎรเป็นโจทก์

หากความปรากฏต่อศาลเองหรือมีพยานหลักฐานที่ศาลเรียกมาว่าโจทก์ฟ้องคดีโดยไม่สุจริตหรือโดยบิดเบือนข้อเท็จจริง เพื่อถ่วงเวลาหรือเอาเปรียบจำเลยหรือโดยมุ่งหวังผลอย่างอื่นยิ่งกว่าประโยชน์ที่พึงได้โดยชอบ ให้ศาลยกฟ้อง และห้ามมิให้โจทก์ยื่นฟ้องในเรื่องเดียวกันนั้นอีก

การฟ้องคดีโดยไม่สุจริตตามวรรคหนึ่งให้หมายความรวมถึงการที่โจทก์จงใจฝ่าฝืนคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลในคดีอาญาอื่นซึ่งถึงที่สุดแล้วโดยปราศจากเหตุผลอันสมควรด้วย”

มาตรา 165/2 ระบุว่า “ในการไต่สวนมูลฟ้อง

จำเลยอาจแถลงให้ศาลทราบถึงข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายอันสำคัญที่ศาลควรสั่งว่าคดีไม่มีมูล

และจะระบุในคำแถลงถึงตัวบุคคล เอกสาร หรือวัตถุที่จะสนับสนุนข้อเท็จจริงตามคำแถลงของจำเลยด้วยก็ได้ กรณีเช่นว่านี้ ศาลอาจเรียกบุคคล เอกสาร

⁹ ARTICLE 19, Thailand: Computer Crime Act, Legal Analysis, January 2017, available at:

<https://www.article19.org/resources/thailand-computer-crime-act/>.

¹⁰ คดีเหล่านี้บางครั้งถูกเรียกว่า การดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อหยุดยั้งการเคลื่อนไหวของภาคประชาชน (Strategic Litigation Against Public Participation หรือ SLAPP) ซึ่งเป็นการฟ้องคดีแพ่งหรืออาญาเพื่อยังยั้งการมีส่วนร่วมของประชาชน ARTICLE 19, Defining Defamation: Principles on Freedom of Expression and Protection of Reputation, 2017, Principle 6, available at:

[https://www.article19.org/data/files/medialibrary/38641/Defamation-Principles-\(online\)-.pdf](https://www.article19.org/data/files/medialibrary/38641/Defamation-Principles-(online)-.pdf).

¹¹ Rights and Liberty Protection Department, Ministry of Justice, Royal Thai Government, 1st National Action Plan on Business and Human Rights (2019-2022), p.105, October 2019, available at

https://www.th.undp.org/content/dam/thailand/docs/UNDP_TH_National%20Action%20Plan_Eng..pdf.

¹² International Commission of Jurists, Thailand: ICJ submits recommendations to strengthen Thailand's Anti-SLAPP Law, March 2020, available at: <https://www.icj.org/thailand-icj-submits-recommendations-to-strengthen-thailands-anti-slapp-law/>.

หรือวัตถุประสงค์กล่าวมาเป็นพยานศาลเพื่อประกอบการวินิจฉัยสั่งคดีได้ตามที่จำเป็นและสมควร โดยโจทก์และจำเลยอาจถามพยานศาลได้เมื่อได้รับอนุญาตจากศาล”

การประกาศใช้มาตรา 161/1 และ 165/2

นี้ถูกอ้างอยู่ในแผนปฏิบัติการแห่งชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนของรัฐบาล ซึ่งเป็นหลักฐานที่ชี้ให้เห็นถึงความพยายามของรัฐบาลในการปกป้องไม่ให้บุคคลที่กระทำการเพื่อประโยชน์ส่วนรวมตกเป็นเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม จนถึงปัจจุบันนี้

ผู้พิพากษาก็ยังไม่มีกรใช้บทบัญญัติดังกล่าวในการพิจารณาคดีอาญาอันไม่มีมูลต่อนักกิจกรรม นักข่าว นักปกป้องสิทธิมนุษยชน และประชาชน อย่างเป็นรูปธรรม¹³

3. การหมิ่นประมาททางอาญาและกฎหมายระหว่างประเทศ

ในการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ครั้งที่ 1 เมื่อปีพ.ศ. 2489 ที่ประชุมฯ ประกาศว่า

“เสรีภาพด้านข้อมูลข่าวสารเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานและ ...

เป็นรากฐานของเสรีภาพทั้งหมดที่สหประชาชาติอุทิศตนให้”¹⁴

เสรีภาพในการแสดงออกเอื้อให้เกิดความโปร่งใสในการปกครองและช่วยในการเรียกร้องความรับผิดชอบจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน¹⁵ นอกจากนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนยังตั้งข้อสังเกตว่า

เสรีภาพในการแสดงออกช่วยเป็นหลักประกันว่า บรรทัดฐานทางสิทธิมนุษยชนทั้งหมดจะได้รับการธำรงรักษาไว้”¹⁶

ข้อ 19(2) ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) ซึ่งเป็นสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยให้สัตยาบันเมื่อปี 2539

ให้ความคุ้มครองสิทธิในเสรีภาพในการแสดงออกเอาไว้ โดยระบุว่า “บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพแห่งการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพที่จะแสวงหา รับ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และความคิดทุกประเภท โดยไม่คำนึงถึงพรมแดน ทั้งนี้ไม่ว่าด้วยวาจา เป็นลายลักษณ์อักษร หรือการตีพิมพ์ในรูปของศิลปะ หรือโดยอาศัยสื่อประการอื่นตามที่ตนเลือก”

17

ความเห็นทั่วไป ฉบับที่ 34 ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ

ซึ่งระบุรายละเอียดเกี่ยวกับความรับผิดชอบของรัฐภายใต้ข้อ 19 ของ ICCPR กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ 3 ข้อ

¹³ International Commission of Jurists, Thailand: ICJ submits recommendations to strengthen Thailand's Anti-SLAPP Law, March 2020, available at: <https://www.icj.org/thailand-icj-submits-recommendations-to-strengthen-thailands-anti-slapp-law/>.

¹⁴ GA Res. 59(I), at 95 (14 December 1946); Manfred Nowak, UN Covenant of Civil and Political Rights: CCPR Commentary 443 (2005).

¹⁵ Ibid.

¹⁶ U.N. Human Rights Committee, General Comment 34, U.N. Doc. CCPR/C/GC/34, paras. 2–4 (12 September 2011) [hereinafter General Comment 34].

¹⁷ International Covenant on Civil and Political Rights, Article 19(2).

เพื่อพิจารณาว่า การจำกัดการแสดงออกนั้นสอดคล้องกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศหรือไม่ ข้อแรก การจำกัดนั้นต้องมีกฎหมายรองรับ ข้อที่สอง การจำกัดนั้นจะต้องกระทำเพื่อจุดประสงค์ตามที่ระบุในย่อหน้าที่ 3 ของข้อ 19 เท่านั้น อันได้แก่ เพื่อปกป้องสิทธิและชื่อเสียงของผู้อื่น ความมั่นคงของชาติ ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชน จุดประสงค์ข้างต้นเป็นรายการแบบเบ็ดเสร็จ และรัฐบาลไม่อาจหาเหตุผลอื่นนอกเหนือจากนี้ในการจำกัดการแสดงออกอย่างอิสระ ข้อที่สาม การจำกัดนั้นจะต้องมีความจำเป็นและได้สัดส่วนเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการในการคุ้มครองสิทธิ¹⁸

กฎหมายหมิ่นประมาทของประเทศไทยไม่ผ่านเกณฑ์ทั้ง 3 ข้อข้างต้น โดยมีเหตุผล 3 ประการ ดังต่อไปนี้

ประการแรก กฎหมายหมิ่นประมาทของประเทศไทยมีบทลงโทษที่ไม่ได้สัดส่วน

ข้อ 19 ของ ICCPR กำหนดให้การปกป้องชื่อเสียงเป็นหนึ่งในเป้าหมายที่มีความชอบธรรมของรัฐ กฎหมายหมิ่นประมาททางแพ่งเป็นวิธีหลักในการแก้ไขการโจมตีชื่อเสียงโดยไม่มีเหตุผล บุคคลและองค์กรต่าง ๆ ควรสามารถเรียกร้องการชดเชยจากข้อความเท็จที่ทำให้ตนเสื่อมเสียชื่อเสียง อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการดำเนินคดีหมิ่นประมาททางแพ่งได้ให้การชดเชยความเสียหายต่อชื่อเสียงที่เพียงพอแล้ว การเอาผิดการหมิ่นประมาทในทางอาญาจึงไม่มีความจำเป็น และการกำหนดโทษจำคุกสำหรับความผิดฐานหมิ่นประมาทก็เป็นการลงโทษที่ไม่ได้สัดส่วน

ในความเห็นทั่วไป ฉบับที่ 34

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนได้เรียกร้องให้รัฐพิจารณยกเลิกความผิดทางอาญาของการหมิ่นประมาท และสรุปว่า โทษจำคุกไม่เหมาะสมกับการแสดงเนื้อหาหมิ่นประมาท¹⁹ เช่นเดียวกัน ศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปได้เน้นย้ำว่า โทษจำคุกไม่ใช่บทลงโทษที่เหมาะสมสำหรับการหมิ่นประมาท ไม่ว่าจะเนื้อหาการหมิ่นประมาทนั้นจะเลวทรามหรือโจ่งแจ้งเพียงใด²⁰

¹⁸ ICCPR Article 19; Velichkin v. Belarus, Comm. No. 1022/2001, UN Doc. CCPR/C/85/D/1022/2001 §7.3 (2005); UN Human Rights Committee, General Comment No. 10, Freedom of Expression (Article 19), UN Doc. 29/06/83 para. 4 (1983); Article 19, Johannesburg Principles on National Security, Freedom of Expression, and Access to Information, UN Doc. E/CN.4/1996/39, Principle 1 (1996).

¹⁹ General comment 34, para.47.

²⁰ Media Legal Defence Initiative & International Press Institute, Freedom of Expression, Media Law, and Defamation, 23 June 2015, available at: https://issuu.com/internationalpressinstitute/docs/foe-medialaw-defamation_eng; Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway, App. No. 21980/93, para. 64 (ECtHR 20 May 1999); Cumpănă and Mazăre v. Romania, App. No. 33348/96, paras. 111, 114 (ECtHR 17 December 2004); see also ARTICLE 19, Defining Defamation: Principles on Freedom of Expression and Protection of Reputation, July 2000, principle 4(a)(iv), available at: <https://www.article19.org/wp-content/uploads/2018/02/defining-defamation.pdf>.

ประการที่สอง กฎหมายหมิ่นประมาทของประเทศไทยขาดการคุ้มครองที่เพียงพอต่อการฟ้องหมิ่นประมาท ซึ่งชี้ว่า กฎหมายไม่ได้ถูกออกแบบมาอย่างเหมาะสมสำหรับความเสียหายที่ต้องการแก้ไข

กฎหมายไทยไม่ได้ให้การคุ้มครองสิทธิในการแสดงความคิดเห็น การแสดงออกซึ่งความคิดเห็นควรได้รับการคุ้มครองในระดับสูง และขอบเขตอำนาจกฎหมายในหลายประเทศก็ให้ความคุ้มครองการมีความคิดเห็นในฐานะสิทธิเด็ดขาด (absolute right)²¹

กฎหมายไทยให้ความคุ้มครองอย่างจำกัดต่อผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าหมิ่นประมาททางอาญาจากการเผยแพร่ข้อความที่เป็นความจริง ประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้คุ้มครองเนื้อหาหมิ่นประมาทที่เป็นความจริงใน “เรื่องส่วนตัว” และไม่เกี่ยวกับประโยชน์ของประชาชน²² คำว่า “เรื่องส่วนตัว” มีความคลุมเครือและเปิดโอกาสให้ถูกใช้ในทางผิดได้สูง นอกจากนั้น แม้ว่าข้อจำกัดเกี่ยวกับเนื้อหาที่เป็นความจริงอาจยอมให้มีได้เพื่อปกป้องความเป็นส่วนตัว แต่กฎหมายเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวก็เป็นเครื่องมือที่ดีกว่าในการจัดการเนื้อหาดังกล่าว แทนที่จะใช้กฎหมายหมิ่นประมาท²³

ในทางปฏิบัติ

กฎหมายไทยไม่ได้ให้ความคุ้มครองที่เพียงพอต่อการแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวกับข้อกังวลของประชาชน กฎหมายระหว่างประเทศให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองการอภิปรายสาธารณะในประเด็นการเมืองและสิทธิในการวิพากษ์วิจารณ์เจ้าหน้าที่รัฐเป็นพิเศษ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนก็เน้นย้ำถึงความสำคัญของการแสดงออกอย่างอิสระในประเด็นการเมืองเพื่อค้ำจุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย²⁴ คณะกรรมการฯ ได้เขียนในความเห็นทั่วไป ฉบับที่ 25

เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ ว่า

“การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะและประเด็นการเมืองระหว่างพลเมือง ผู้ลงสมัครเลือกตั้ง และตัวแทนที่ได้รับเลือกตั้งอย่างอิสระนั้นมีความสำคัญ ซึ่งบ่งชี้ว่า

สื่อมีอิสระเสรีและสามารถแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะและให้ข้อมูลประชาชนโดยไม่มี การปิดกั้นหรืออุปสรรค”

²⁵

²¹ Defining Defamation: Principles on Freedom of Expression and Protection of Reputation, principle 13.

²² Thailand Law Library, Defamation (Sections 326-333), Section 330, available at: <https://library.siam-legal.com/thai-law/criminal-code-defamation-sections-326-333/>.

²³ Defining Defamation: Principles on Freedom of Expression and Protection of Reputation, principle 4(a)(iii).

²⁴ Aduayom et al. v. Togo, Comm. Nos. 422–424/1990, UN Doc. CCPR/C/51/D/422/1990, 423/1990, 424/1990 para. 7.4 (1996); Park v. Republic of Korea, Comm. No. 328.1995, UN Doc. CCPR/C/64/D/628/1995 para. 10.3 (1998); Human Rights Committee, 128th mtg. at para. 20 (statement by Mr. Tomuschat), UN Doc. CCPR/C/SR.128 (1979).

²⁵ Human Rights Committee General Comment 25, UN Doc. CCPR/C/21/Rev.1/Add/7, para. 25, (12 July 1996).

ประมวลกฎหมายอาญาให้ความคุ้มครองการแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นธรรมต่อบุคคลหรือสิ่งของใดๆ ที่ควรสามารถถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างเปิดเผยโดยสมเหตุสมผลได้ บทบัญญัติดังกล่าวก็ถูกรวมเข้าไปในพ.ร.บ. คอมฯ ฉบับแก้ไขปีพ.ศ. 2560 ด้วย อย่างไรก็ตาม มาตรา 329 ของประมวลกฎหมายอาญากำหนดภาระแก่จำเลยในการพิสูจน์ว่าตนเองได้แสดงความคิดเห็นหรือข้อความเกี่ยวกับประโยชน์ของประชาชนโดยสุจริตหรือไม่ ในทางปฏิบัติ การคุ้มครองดังกล่าวยังไม่สามารถแก้ไขการใช้กฎหมายหมิ่นประมาทในทางที่ผิดเพื่อบิดเบือนการแสดงออกเกี่ยวกับประเด็นสาธารณะ นอกจากนั้น ทั้งประมวลกฎหมายอาญาและพ.ร.บ.คอมฯ ก็ไม่ได้ระบุข้อยกเว้นสำหรับการรายงาน “คำพูดของผู้อื่น” อย่างสุจริตและถูกต้อง²⁶ และตัวกลางในโลกออนไลน์ก็ควรถูกยกเว้นจากการรับผิดในกรณีที่ตัวกลางนั้นไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ไขเนื้อหาเหล่านั้น

ประการที่สาม **กฎหมายไทยไม่สามารถป้องกันการใช้กฎหมายหมิ่นประมาทในทางที่ผิด** โดยรัฐบาล บริษัท หรือเอกชนได้

ในทางกลับกัน บุคคลกลุ่มต่างๆ มักใช้การฟ้องหมิ่นประมาทในการปิดกั้นการถกเถียง โดยเฉพาะในประเด็นการทุจริตคอร์รัปชัน การละเมิดสิทธิมนุษยชน และการเมือง²⁷ แถลงการณ์ร่วมของผู้รายงานพิเศษแห่งองค์การสหประชาชาติ 6 คนที่ออกในปี 2561 ในหัวข้อการใช้ข้อหาหมิ่นประมาททางอาญาต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ระบุว่า “รัฐบาลไทยจำเป็นต้องทบทวนกฎหมายแพ่งและอาญาของประเทศ รวมถึงกระบวนการดำเนินคดี เพื่อป้องกันการใช้กฎหมายหมิ่นประมาทโดยบริษัทโดยมิชอบ”²⁸

มาตรา 28

ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยอนุญาตให้ทั้งพนักงานอัยการและตัวผู้เสียหายเองยื่นเป็น ผู้ยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้โดยตรง²⁹ ผู้เสียหายส่วนใหญ่จึงมักเลือกที่จะยื่นคดีไปยังศาลโดยตรง เพื่อเลี่ยงขั้นตอนการสืบสวนของตำรวจและย่นเวลาในการดำเนินการ การปฏิบัติดังกล่าวเอื้อให้ฝ่ายต่างๆ ใช้กฎหมายหมิ่นประมาทในทางที่ผิดได้ง่ายขึ้นในการปิดปากนักข่าว นักปกป้องสิทธิมนุษยชน และประชาชน โดยการบังคับให้บุคคลเหล่านั้นต้องเสียเวลาและทรัพยากรในการต่อสู้คดีที่ไม่มีเหตุผล

²⁶ Defining Defamation: Principles on Freedom of Expression and Protection of Reputation, principle 15(a)(iii).

²⁷ See Section 4.

²⁸ UN Office of the High Commissioner on Human Rights, Thailand: UN experts condemn use of defamation laws to silence human rights defender Andy Hall, 17 May 2018, available at:

<https://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=23095&LangID=E>.

²⁹ Criminal Procedure Code, Section 28.

การใช้กฎหมายหมิ่นประมาทอย่างไม่ชอบในประเทศไทยแสดงให้เห็นว่า
กฎหมายไม่ได้ถูกร่างออกมาอย่างรอบคอบเพื่อแก้ปัญหาความเสียหายต่อชื่อเสียง ในทางกลับกัน
ตัวบทกฎหมายกลับถูกใช้ในการเอาผิดการแสดงออกอย่างชอบธรรม เนื่องจากครอบคลุมขอบเขตกว้างเกินไป

4. แนวโน้มในการดำเนินคดีหมิ่นประมาททางอาญาในประเทศไทย

4.1. คดีหมิ่นประมาททางอาญามีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

สถิติของสำนักงานอัยการสูงสุดระบุว่า ระหว่างเดือนมกราคม 2558 ถึงเดือนกันยายน 2563
เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ยื่นฟ้องคดีในข้อหามาตรา 322 – 328 ของประมวลกฎหมายอาญาจำนวน 16,807
คดีต่อพนักงานอัยการ³⁰ โดยมาตรา 322 – 325 ครอบคลุมความผิดเกี่ยวกับการเปิดเผยความลับ ส่วนมาตรา 326 –
328 ครอบคลุมความผิดฐานหมิ่นประมาท
แม้ว่าสำนักงานอัยการสูงสุดไม่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนคดีหมิ่นประมาทโดยเฉพาะได้
แต่ข้อมูลชุดนี้ชี้ให้เห็นว่า คดีในข้อหาตามมาตราข้างต้นมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ อย่างต่อเนื่องทุกปี³¹

ข้อมูลจากสำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่ง ARTICLE 19 ได้มาจากการทำเรื่องร้องขอนั้นยังรวมถึงจำนวนคดีในข้อหามาตรา
322 – 328 ของประมวลกฎหมายอาญาที่พนักงานอัยการสั่งฟ้องต่อศาลชั้นต้นในแต่ละปี พร้อมผลลัพธ์ของคดีเหล่านั้น
(ดู ตารางที่ 1) ระหว่างปี 2558 ถึง 2562 คดีที่สั่งฟ้องต่อศาลชั้นต้นเพิ่มขึ้นจาก 1,386 คดีเป็น 2,023 คดี
ระหว่างเดือนมกราคม 2558 ถึงเดือนกันยายน 2563 มีคดีที่ถูกพิพากษาลงโทษจำนวน 8,397 คดี ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 83
ของคดีทั้งหมด คดีจำนวนต่ำกว่าร้อยละ 3 จบลงด้วยการยกฟ้อง
ส่วนคดีที่เหลือสิ้นสุดลงเนื่องจากการถอนฟ้องหรือเหตุอื่นๆ เช่น จำเลยเสียชีวิต ซึ่งทำให้ไม่สามารถปิดคดีได้

³⁰ ระบบกฎหมายไทยระบุวิธีในการยื่นฟ้องคดีหมิ่นประมาททางอาญาด้วยกัน 2 แนวทาง ได้แก่ การแจ้งความกับตำรวจ
เพื่อขอให้พนักงานอัยการสั่งฟ้องต่อศาล หรือโจทก์ยื่นฟ้องต่อศาลชั้นต้นโดยตรง

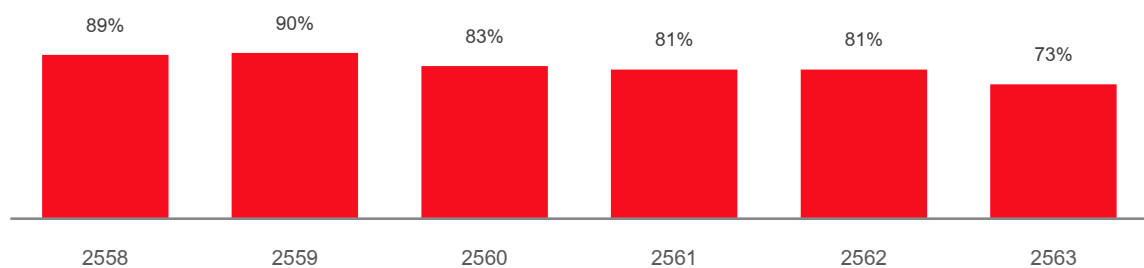
³¹ ปี 2558 2,117 คดี ปี 2559 2,593 คดี ปี 2560 3,012 คดี ปี 2561 3,197 คดี ปี 2562 3,367 คดี ปี 2020 (9 เดือน) 2,521 คดี

ตารางที่ 1: ผลลัพธ์ของคดีในข้อหามาตรา 322 – 328 ของประมวลกฎหมายอาญาที่พนักงานอัยการสั่งฟ้องต่อศาล ระหว่างปี 2558 - 2563³²

ปี	พิพากษาลงโทษ	ยกฟ้อง	ถอน	อื่นๆ	จำนวนคดีทั้งหมด
2558	1,234	37	11	104	1,386
2559	1,426	39	15	110	1,590
2560	1,530	55	13	249	1,847
2561	1,639	49	29	297	2,014
2562	1,635	39	19	330	2,023
ม.ค.-ก.ย. 2563	933	22	13	313	1,281
รวม (คดี)	8,397	241	100	1,403	10,141

แม้ว่าจำนวนคดีที่ถูกพิพากษาลงโทษต่อปีเพิ่มสูงขึ้นระหว่างปี 2558 ถึง 2563 แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า อัตราการถูกพิพากษาลงโทษกลับลดลง (ดู ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2: อัตราการตัดสินว่ามีความผิดสำหรับคดีในข้อหามาตรา 322 – 328 ของประมวลกฎหมายอาญาที่พนักงานอัยการยื่นต่อศาล ระหว่างปี 2558 - 2563

อย่างที่กล่าวไปข้างต้น ผู้ฟ้องร้องเอกชนสามารถยื่นฟ้องต่อศาลได้โดยตรง สถิติที่ ARTICLE 19

ได้รับจากสำนักงานศาลยุติธรรมเผยว่า

จำนวนคดีที่มีนประมาททางอาญารวมทั้งหมดที่พนักงานอัยการและเอกชนสั่งฟ้องต่อศาลเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในเวลา 5 ปีที่ผ่านมา คดีที่ถูกยื่นในปี 2563 มีจำนวนสูงกว่าคดีที่ถูกยื่นในปี 2558 จำนวน 1,730 คดี ซึ่งคิดเป็นอัตราการเพิ่มร้อยละ 50

³² ข้อมูลนี้ได้มาจากการร้องขอโดย ARTICLE 19 ไปยังสำนักงานอัยการสูงสุดในเดือนกุมภาพันธ์ 2564

ตารางที่ 3: จำนวนคดีหมิ่นประมาททางอาญาในข้อหามาตรา 326 – 333 ของประมวลกฎหมายอาญาทั้งหมดที่ถูกยื่นฟ้องต่อศาลทั่วประเทศ ระหว่างปี 2558 - 2563³³

ปี	2558	2559	2560	2561	2562	2563	รวม
ศาล							
ศาลฎีกา	40	46	50	59	62	61	318
ศาลอุทธรณ์	315	400	440	523	548	558	2,784
ศาลชั้นต้น	3,104	3,579	3,869	3,860	4,001	4,570	22,983
คดีทั้งหมด	3,459	4,025	4,359	4,442	4,611	5,189	26,085

4.2. พ.ร.บ.คอมฯ ยังคงถูกใช้เพื่อระงับการวิพากษ์วิจารณ์

ก่อนที่จะมีการแก้ไขในปี 2560 พ.ร.บ.คอมฯ มักถูกใช้ร่วมกับข้อหาหมิ่นประมาทในประมวลกฎหมายอาญา เพื่อเพิ่มภาระทางกฎหมายและสร้างความหวาดกลัวด้วยระวางโทษที่สูงขึ้น

คดีระหว่างกองทัพเรือไทยกับนักข่าวภูเก็ตหวาน

เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2556 กองทัพเรือได้ยื่นฟ้องต่อนายอลัน มอริสันและน.ส. ชุติมา สีดาเสถียร

นักข่าวของภูเก็ตหวาน สำนักข่าวออนไลน์ท้องถิ่น

เนื่องจากการเผยแพร่ย่อหน้าหนึ่งจากบทความของสำนักข่าวรอยเตอร์สที่ได้รับรางวัลพูลิตเซอร์ ซึ่งระบุว่าเจ้าหน้าที่ทางการไทยมีส่วนข้องเกี่ยวกับขบวนการค้ามนุษย์ชาวโรฮิงญาบริเวณชายฝั่งของประเทศไทย³⁴ เมื่อวันที่ 17 เมษายน 2557 นักข่าวทั้งสองรายถูกแจ้งข้อหาฐานหมิ่นประมาทในมาตรา 326 และ 328 ของประมวลกฎหมายอาญา และมาตรา 14(1) ของพ.ร.บ. คอมฯ พ.ศ. 2550 ในวันที่ 1 กันยายน 2558

ศาลจังหวัดภูเก็ตมีคำพิพากษายกฟ้องนายอลัน มอริสัน และน.ส. ชุติมา สีดาเสถียร ในทุกข้อหา

ตามที่กล่าวไปข้างต้น ในการแก้ไขกฎหมายในปี 2560 ได้มีการใส่ข้อความเพื่อป้องกันไม่ให้มาตรา 14(1)

ถูกใช้ควบคู่กับข้อหาหมิ่นประมาทในประมวลกฎหมายอาญา แต่แม้จะมีการแก้กฎหมายเรียบร้อยแล้ว ก็ยังปรากฏว่า ทั้งเอกชนและองค์กรมีการฟ้องดำเนินคดีต่อบุคคลด้วยข้อหามาตรา 14(1) ของพ.ร.บ. คอมฯ

เนื่องจากความเสียหายต่อชื่อเสียงต่อไปอยู่³⁵

³³ กองแผนและงบประมาณ, สำนักงานศาลยุติธรรม, (28 มกราคม 2564); ให้ข้อมูลจากการร้องขอโดย ARTICLE 19.

³⁴ International Commission of Jurists, Thailand: End prosecution of Phuketwan journalists for reporting on Rohingya trafficking crisis, 9 July 2015, available at: <https://www.icj.org/thailand-end-prosecution-of-phuketwan-journalists-for-reporting-on-rohingya-trafficking-crisis/>.

³⁵ See, for example, iLaw, Prasitchai: posted facebook criticizing Walailak University on its tree management, available at: <https://freedom.ilaw.or.th/en/case/877>.

คดีระหว่างบริษัท ทำอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) กับ ดนัย อุศมา

ในเดือนมีนาคม 2563 นายดนัย อุศมา ถูกควบคุมตัวหลังจากได้โพสต์วิพากษ์วิจารณ์มาตรการคัดกรองโควิด-19 ของสนามบินสุวรรณภูมิบนเฟซบุ๊ก ขณะกำลังเดินทางกลับจากประเทศสเปน บริษัท ทำอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ได้ให้อำนาจนายเป็นตัวแทนในการยื่นฟ้องนายด้วยข้อหามาตรา 14(1) ของพ.ร.บ. คอมฯ โดยในคำฟ้องอ้างว่า โปสเตอร์ของนายดนัยเป็นเท็จและสร้างหวาดกลัวในหมู่ประชาชน โดยการทำให้ประชาชนเข้าใจผิดว่า สนามบินสุวรรณภูมิไม่ได้บังคับใช้มาตรการคัดกรองโควิด-19 ใดๆ ในเดือนมีนาคม 2563 คำฟ้องยังอ้างต่อว่า โปสเตอร์ดังกล่าวสร้างความเสียหายต่อ บริษัท ทำอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)³⁶ ต่อมา พนักงานอัยการสั่งฟ้องนายดนัยในข้อหามาตรา 14 ของพ.ร.บ. คอมฯ โดยไม่ได้รับวรรค คดีของนายดนัยจะเริ่มพิจารณาในเดือนพฤษภาคม 2564 นี้

4.3. คดีหมิ่นประมาททางอาญากินเวลานานและมีต้นทุนสูง

ระบบยุติธรรมของประเทศไทยกำลังเผชิญภาวะตึงเครียด ในปี 2562 มีคดีที่ถูกฟ้องต่อศาลจำนวนเกือบ 2 ล้านคดี ซึ่งในจำนวนดังกล่าวกว่า 650,000 คดีเป็นคดีอาญา³⁷

ภาระทางคดีที่หนักอึ้งนี้สร้างความกดดันต่องบประมาณและนำไปสู่ความล่าช้าในการอำนวยความสะดวกยุติธรรม ในปี 2554 สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยประเมินว่า

การยกเลิกโทษทางอาญาในข้อหาหมิ่นประมาทและข้อหาเช็คแดงจะช่วยลดต้นทุนสำหรับระบบยุติธรรมอาญาเป็นจำนวนกว่า 1 พันล้านบาทต่อปี³⁸ ในปัจจุบัน จำนวนเงินที่คาดการณ์ไว้เมื่อสิบปีที่แล้วน่าจะมีระดับที่สูงกว่านั้นมาก เนื่องจากอัตราเงินเฟ้อและแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นของคดีหมิ่นประมาททางอาญา

ภาระของคดีการหมิ่นประมาททางอาญาที่กินเวลานานส่งผลอย่างชัดเจนและรุนแรงที่สุดในกลุ่มผู้ถูกกล่าวหาในปีที่ผ่านมา นักข่าว นักกิจกรรม

และนักปกป้องสิทธิมนุษยชนหลายคนต้องหนักใจกับกระบวนการสืบสวนและพิจารณาคดีเป็นเวลาหลายปี ซึ่งมักจบลงด้วยการยกฟ้องในทุกข้อหาในที่สุด³⁹

ผู้ถูกกล่าวหา มักต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในกระบวนการเหล่านั้นด้วยตนเอง

การต่อสู้คดีที่ยาวนานและน่าเหน็ดเหนื่อยจากข้อหาหมิ่นประมาททางอาญาเป็นการสร้างบรรยากาศแห่งความหวาดกลัวและการเซ็นเซอร์ตัวเอง ซึ่งเป็นอุปสรรคร้ายแรงต่องานข่าวและทำให้ภาคประชาสังคมอ่อนแอ

³⁶ Human Rights Watch, Thailand: COVID-19 Clampdown on Free Speech, 25 March 2020, available at:

<https://www.hrw.org/news/2020/03/25/thailand-covid-19-clampdown-free-speech>.

³⁷ The Office of Judiciary, The Annual Judicial Statistics, Thailand 2019 (B.E.2562), p.15, retrieved from

<https://oppb.coj.go.th/th/file/get/file/20200917b91182bb643b81688c2951c955fa2513114251.pdf>, 4 March 2021

³⁸ TDRI, The Economic Analysis of the Criminal Laws, August 2011, p. v, available at: <https://tdri.or.th/2012/09/s57/>. See also,

Somkiat Tangkitvanich et al., An Economic Analysis of the Thai Criminal Justice System, TDRI, June 2020, available at:

<http://tdri.or.th/wp-content/uploads/2012/09/t5j2010002.pdf>.

³⁹ See, for example, ARTICLE 19, Thailand: Act to prevent spurious lawsuits against human rights defenders, 12 June 2020,

available at: <https://www.article19.org/resources/thailand-act-to-prevent-spurious-lawsuits-against-human-rights-defenders/>.

คดีระหว่างบริษัท เนเชอรัล ฟรุต จำกัด กับ นายแอนดี้ ฮอลล์

ในเดือนกันยายน 2559 นายแอนดี้ ฮอลล์ นักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่ทำงานวิจัยให้แก่องค์กร Finnwatch องค์กรเอ็นจีโอจากประเทศฟินแลนด์ ถูกพิพากษาคดีตัดสินให้มีความผิดฐานหมิ่นประมาทในทุกข้อหาในมาตรา 326 และ 328 ของประมวลกฎหมายอาญา และมาตรา 14(1) ของพ.ร.บ.คอมฯ⁴⁰ บริษัท เนเชอรัล ฟรุต จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทผลิตผลไม้กระป๋องสัญชาติไทย ได้ยื่นฟ้องต่อนายแอนดี้ในปี 2558

หลังจากนายแอนดี้เขียนรายงานเกี่ยวกับสภาพการจ้างงานที่ผิดกฎหมายของแรงงานข้ามชาติในบริษัท ตอนแรก นายแอนดี้ถูกตัดสินจำคุก 4 ปีและปรับ 200,000 บาท⁴¹ ต่อมาในปี 2561

ศาลอุทธรณ์กลับคำตัดสินของศาลชั้นต้นและยกฟ้องนายแอนดี้ในทุกข้อหา⁴² ศาลอุทธรณ์ให้เหตุผลว่า งานวิจัยดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคและเป็นการกระทำที่สุจริต จึงถือว่าเข้าข่ายข้อยกเว้นตามมาตรา 329 ของประมวลกฎหมายอาญา⁴³ หลังจากนั้น บริษัท เนเชอรัล ฟรุต จำกัด ได้ยื่นอุทธรณ์ต่อคำตัดสินของศาลอุทธรณ์ โดยสุดท้าย ศาลฎีกาพิพากษายืนคำตัดสินของศาลอุทธรณ์ในวันที่ 17 ธันวาคม 2562 ซึ่งนับเป็นเวลารวม 6 ปีหลังจากการยื่นฟ้อง⁴⁴

4.4. ข้อหาหมิ่นประมาททางอาญาถูกใช้ในการจัดการผู้ที่ทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ

อย่างที่กล่าวไปข้างต้น บทกำหนดโทษทางอาญา โดยเฉพาะโทษจำคุก

ไม่เป็นการปฏิบัติที่ได้สัดส่วนต่อการหมิ่นประมาท

ข้อกฎหมายเกี่ยวกับการหมิ่นประมาททางอาญายังมีผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนเป็นพิเศษ

หากถูกใช้เพื่อจัดการนักข่าว นักปกป้องสิทธิมนุษยชน ผู้เปิดเผยข้อมูลการกระทำผิด (Whistleblower)

และบุคคลที่ทำงานในการให้ข้อมูลและความรู้แก่ประชาชน ในปีที่ผ่านมา

ประเทศไทยได้มีการฟ้องคดีหมิ่นประมาททางอาญาต่อบุคคลที่แสดงความกังวลต่อประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

การละเมิดสิทธิแรงงาน การทุจริตคอร์รัปชัน หรือความบกพร่องในการทำงานของรัฐบาลและบริษัทอย่างล้นหลาม

ภาคประชาสังคมไทยมักเรียกการดำเนินคดีทั้งทางแพ่งและอาญาที่มีวัตถุประสงค์หลักในการยับยั้งหรือปิดกั้นการแสดง

⁴⁰ FinnWatch, Q&A: Criminal and Civil Prosecutions - Natural Fruit vs. Andy Hall, July 2020, available at:

https://finnwatch.org/images/pdf/Natural_Fruit_vs_Andy_Hall_QA_3July2020.pdf; and Bangkok Post, Decriminalise defamation, 8 June 2018, available at: <https://www.bangkokpost.com/opinion/opinion/1480897/decriminalise-defamation>.

⁴¹ The Observatory for the Protection of Human Rights Defenders and the World Organization against Torture, Urgent Appeal, THA003 / 0815 / OBS 067.4, 28 March 2018, available at: <https://www.omct.org/en/resources/urgent-interventions/sentencing-of-mr-andy-hall-a-migrant-labour-rights-researcher>.

⁴² Unofficial translation of the Appeal Court ruling on Criminal Case Black Case No.1675/2 and Red Case No.591/2, Natural Fruit Company Limited v Mr. Andy Hall, 16 January 2018, available at: <https://andyjhall.files.wordpress.com/2018/06/nf-judgement-english-translation-final.pdf>.

⁴³ Ibid; The Supreme Court's Verdict on Criminal Case No.7326/2562, Natural Fruit Company Limited v Mr. Andy Hall, 17 December 2019.

⁴⁴ Finnwatch, Thailand's Supreme Court ruled in favor of Andy Hall in criminal defamation and computer crime case, 30 June 2020, available at: <https://finnwatch.org/en/news/743-thailand-s-supreme-court-rules-in-favour-of-andy-hall-in-criminal-defamation-and-computer-crimes-case>.

การวิพากษ์วิจารณ์หรือการต่อต้านของประชาชนนี้ว่า “คดีปิดปาก” หรือ “การดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อหยุดยั้งการเคลื่อนไหวของภาคประชาชน” (Strategic Litigation Against Public Participation หรือ SLAPP)

ARTICLE 19 ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องรวบรวมจากสมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชน⁴⁵

และศูนย์ข้อมูลกฎหมายและคดีเสรีภาพของ iLaw⁴⁶

เพื่อระบุคดีที่เป็นการใช้ข้อหาหมิ่นประมาททางอาญาหรือข้อหาในพ.ร.บ.คอมฯ

ต่อบุคคลที่แสดงความกังวลต่อประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน การประทุพติมิชอบของรัฐบาล

หรือข้อกังวลสาธารณะอื่น ๆ⁴⁷ ในช่วงเวลาระหว่างปี 2557 และ 2563 ARTICLE 19 ได้ค้นพบคดีทั้งหมดจำนวน 58 คดี

โดยมีจำนวน 54 คดีที่เป็นข้อหาความผิดในมาตรา 326 หรือ 328 ของประมวลกฎหมายอาญา มีจำนวน 23

คดีที่เป็นการใช้ข้อหาในพ.ร.บ.คอมฯ ร่วมกับข้อหาหมิ่นประมาททางอาญา จำนวน 3 คดีที่เป็นข้อหาในพ.ร.บ.คอมฯ

เพียงอย่างเดียว และมีจำนวน 1 คดีที่เป็นข้อหาตามมาตรา 327 ของประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับการใส่ความผู้ตาย

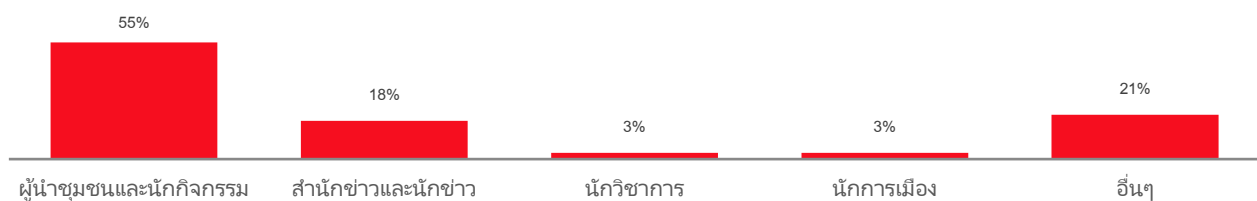
บุคคลที่ถูกกล่าวหาในคดีข้างต้นมีจำนวน 116 คน โดยบางคนถูกฟ้องในหลายคดี จำเลย 64 ราย (ร้อยละ 55)

เป็นผู้นำชุมชนหรือนักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชน อีก 21 ราย (ร้อยละ 18) เป็นสำนักข่าวหรือนักข่าว 4

ราย (ร้อยละ 3) เป็นนักวิชาการ และ 3 รายเป็นนักการเมือง ส่วนจำเลยอีก 24 รายที่เหลือ (ร้อยละ 21)

เป็นบุคคลกลุ่มอื่นหรือนิติบุคคล

ตารางที่ 4: จำเลยที่ถูกฟ้องข้อหาหมิ่นประมาททางอาญาใน “คดีปิดปาก” ระหว่างปี 2557 และ 2563

ในประเทศไทย บริษัทเอกชนจำนวนมากเป็นผู้ยื่นฟ้องคดีหมิ่นประมาท

เพื่อยับยั้งการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการทำงานที่ผิดกฎหมาย ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม

และการละเมิดสิทธิมนุษยชนอื่น ๆ⁴⁸ คดีจำนวน 32 คดีจากทั้งหมด 58 คดี (ร้อยละ 55)

จากฐานข้อมูลของสมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชนและ iLaw นี้เป็นการฟ้องร้องโดยบริษัทหรือสมาคมเอกชน

อย่างไรก็ตาม ก็มีคดีที่เป็นผลจากการฟ้องร้องโดยเจ้าหน้าที่รัฐ (ร้อยละ 14) หน่วยงานรัฐบาล (ร้อยละ 16)

บุคคลเอกชน (ร้อยละ 10) และนักการเมือง (ร้อยละ 5) อีกด้วย

⁴⁵ Human Rights Lawyers Association, SLAPP Database, available at: <https://naksit.net/slappdatabase-center/>.

⁴⁶ Freedom of Expression Documentation Center by iLaw, available at: <https://freedom.ilaw.or.th/en/case>.

⁴⁷ ในการรวบรวมรายการคดีเหล่านี้ ARTICLE 19 ได้พบทวนคดีที่สมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชนระบุว่า เป็นคดีปิดปาก และคดีที่ iLaw ระบุว่าเกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิในเสรีภาพในการแสดงออก

⁴⁸ OHCHR, Thailand: UN experts condemn use of defamation laws to silence human rights defender Andy Hall.

คดีระหว่างบริษัท ทุ่งคำ จำกัด กับ ไทยพีบีเอส

เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2558 สำนักข่าวไทยพีบีเอสและนักข่าว 4 คนถูกฟ้องในข้อหาหมิ่นประมาทในมาตรา 326 และ 328 ของประมวลกฎหมายอาญา และมาตรา 14(1) และ 16 ของพ.ร.บ. คอมฯ จากการรายงานข่าวเกี่ยวกับกิจการการทำเหมืองของบริษัท ทุ่งคำ จำกัด ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในจังหวัดเลย บริษัท ทุ่งคำ จำกัด ยังได้เรียกร้องค่าเสียหายจำนวน 50 ล้านบาท และขอให้ศาลสั่งเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเป็นเวลา 5 ปี แม้ว่าคดีนี้จะถูกถอนฟ้องในที่สุด เนื่องจากเป็นการแสดงความเห็นโดยสุจริต แต่คดีดังกล่าวก็น่าจะมีผลในการระงับการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นนี้ นอกจากนี้ บริษัท ทุ่งคำ จำกัด ยังได้ฟ้องดำเนินคดีต่อชาวจังหวัดเลยอีก 33 คนในคดีแพ่งและอาญาจำนวนอย่างน้อย 19 คดี เพื่อเรียกค่าเสียหายเพิ่มเติมอีกเป็นจำนวน 320 ล้านบาท⁴⁹

ในจำนวนคดีทั้งหมด 58 คดีที่มีการบันทึกนี้ อัยการมีคำสั่งไม่สั่งฟ้อง 6 คดี (ร้อยละ 10) ขณะที่ 9 คดี (ร้อยละ 16) มีการพิพากษาลงโทษจำคุกตั้งแต่ 2 เดือนจนถึง 8 ปี และปรับตั้งแต่ 6,000 ถึง 800,000 บาท มีคดีที่ถูกถอนฟ้องจำนวน 9 คดี (ร้อยละ 16) และยกฟ้องจำนวน 20 คดี (ร้อยละ 34) มูลเหตุส่วนใหญ่ในการถอนฟ้อง ได้แก่ จำเลย “ดิชมด้วยความเป็นธรรม” โดยสุจริต ตรงกับข้อยกเว้นที่ระบุในมาตรา 329(3) ของประมวลกฎหมายอาญา

การฟ้องคดีหมิ่นประมาททางอาญาโดยบริษัท ธรรมเกษตร จำกัด

การฟ้องดำเนินคดีก่อกวนแก่งต่อแรงงานข้ามชาติ นักข่าว และนักปกป้องสิทธิมนุษยชนโดยบริษัท ธรรมเกษตร จำกัด เป็นตัวอย่างที่ตีแย้มที่แสดงให้เห็นถึงอันตรายจากความผิดฐานหมิ่นประมาททางอาญา

ในเดือนมิถุนายน 2559 แรงงานข้ามชาติจากประเทศเมียนมา 14

คนได้เข้ายื่นข้อร้องเรียนต่อกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในกรณีของบริษัท ธรรมเกษตร จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทฟาร์มเลี้ยงไก่สัญชาติไทยที่จดทะเบียนที่จังหวัดลพบุรี

ไม่จ่ายค่าแรงขั้นต่ำและค่าล่วงเวลา ไม่จัดเวลาพักและวันหยุดอย่างเพียงพอ และยึดเอกสารประจำตัวของแรงงาน สำนักงานกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานในจังหวัดลพบุรีได้ตัดสินว่า

บริษัทธรรมเกษตรละเมิดพ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน และออกคำสั่งให้บริษัทจ่ายเงินจำนวน 1.7

ล้านบาทสำหรับค่าจ้างค้างจ่ายแก่แรงงานข้ามชาติทั้ง 14 คน⁵⁰ ต่อมา

ศาลฎีกาได้วินิจฉัยยืนยันคำสั่งตัดสินและคำสั่งของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานในเดือนมกราคม 2562⁵¹

⁴⁹ Fortify Rights, Appeal Court to issue ruling on rights-violating case against journalists tomorrow, 19 March 2018, available at: <https://www.fortifyrights.org/tha-inv-2018-03-19/>.

⁵⁰ Department of Labour Protection and Welfare, Lopburi Province, The Labour Inspector Order No.20/2559, Mr Tun Tun Win and 13 others v Thammakaset Company Limited (Farm 2), 1 August 2014.

⁵¹ World Organisation Against Torture (OMCT), within the framework of the Observatory for the Protection of Human Rights Defenders and 88 other organizations, Joint Letter to the Prime Minister of Thailand, New lawsuits brought by Thammakaset

บริษัทได้มีปฏิริยาตอบโต้ต่อเหตุการณ์ดังกล่าว โดยการฟ้องดำเนินคดีเล็กน้อยเล็กๆ น้อยๆ จำนวนมากต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ใส่ความตน ตั้งแต่ปี 2559 เป็นต้นมา บริษัทธรรมเกษตรฟ้องร้อง 39 คดีต่อจำเลย 23 คนซึ่งถูกกล่าวหาว่าทำลายชื่อเสียงของบริษัท คดีที่น่ากังวลที่สุดคือคดีหมิ่นประมาทอาญาและแพ่ง⁵² ในคดีแรก ซึ่งเกิดขึ้นในเดือนตุลาคม 2559 บริษัทธรรมเกษตรยื่นฟ้องแรงงาน 14 คนที่ไปยื่นข้อร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ด้วยมาตรา 326 ของประมวลกฎหมายอาญา ศาลแขวงดอนเมืองมีคำสั่งยกฟ้องคดีดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่า แรงงานได้ยื่นข้อร้องเรียนโดยสุจริตเพื่อปกป้องสิทธิของตน โดยอ้างข้อยกเว้นในมาตรา 329(1) ของประมวลกฎหมายอาญา⁵³

คดีต่อๆ มาเป็นการฟ้องบุคคลที่ให้การสนับสนุนแรงงาน รายงานเกี่ยวกับการดำเนินคดีต่อแรงงาน หรือแสดงความเห็นต่อยุทธศาสตร์ในการใช้กฎหมายคุกคามแรงงานของบริษัท⁵⁴ บุคคลที่ถูกบริษัทกล่าวหา ได้แก่ แรงงานข้ามชาติและนักกิจกรรมด้านสิทธิแรงงาน⁵⁵ เจ้าหน้าที่ปัจจุบันและในอดีตขององค์กร Fortify Rights ซึ่งเป็นองค์กรด้านสิทธิมนุษยชน⁵⁶ อดีตกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ⁵⁷ นักวิชาการ⁵⁸ และนักข่าว⁵⁹

Company Limited against human rights defenders, 14 February 2019, available at <https://www.omct.org/en/resources/urgent-interventions/new-lawsuits-brought-by-thammakaset-company-limited-against-human-rights-defenders>

⁵² International Federation of for Human Rights, Thailand: Thammakaset Watch, 8 March 2021, available at: <https://www.fidh.org/en/issues/human-rights-defenders/thailand-thammakaset-watch>.

⁵³ คำพิพากษาของศาลแขวงดอนเมือง คดีหมายเลขดำที่ 2769/2559 คดีหมายเลขแดงที่ 1353/2561 ซึ่งเป็นคดีอาญาระหว่างบริษัทธรรมเกษตร จำกัด กับ นายทุน ทุน วิน และจำเลยอีก 13 คน. 11 กรกฎาคม 2561

⁵⁴ ARTICLE 19, *et al*, Thailand: Open letter on lawsuits brought by Thammakaset Company against human rights defenders, 14 February 2019, available at: <https://www.article19.org/resources/thailand-open-letter-on-lawsuits-brought-by-thammakaset-company-against-human-rights-defenders/>.

⁵⁵ Thailand: UN experts condemn use of defamation laws to silence human rights defender Andy Hall, 17 May 2018, available at: <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=23095>; ARTICLE 19, *et al*, Thailand: Drop defamation complaints against rights defenders, 3 December 2018, available at: <https://www.article19.org/resources/thailand-drop-defamation-complaints-against-rights-defenders/>.

⁵⁶ Fortify Rights, Thailand: Drop Lawsuit by Chicken Company Against Three Women Human Rights Defenders, 23 November 2020, available at: <https://www.fortifyrights.org/tha-inv-2020-11-23/>; Fortify Rights, Thailand: Prevent Attacks on Free Expression by Businesses, 9 June 2020, available at: <https://www.fortifyrights.org/tha-inv-2020-06-09/>.

⁵⁷ International Commission of Jurists, Thailand: ICJ condemns the use of criminal defamation law to harass Angkhana Neelapaijit, 27 November 2019, available at: <https://www.icj.org/thailand-icj-condemns-the-use-of-criminal-defamation-law-to-harass-angkhana-neelapaijit/>.

⁵⁸ Fortify Rights, Thailand Human Rights Defender: Ngamsuk Ruttanasatoin, 17 September 2019, available at: <https://www.fortifyrights.org/tha-inv-pro-2019-09-17/>.

⁵⁹ ARTICLE 19, Thailand: End harassment of Suchanee Cloitre, human rights defenders, 26 October 2020, available at: <https://www.article19.org/resources/thailand-end-harassment-of-suchanee-cloitre-human-rights-defenders/>.

แรงงานหลายคนในกลุ่มจำเลย 14 คนในคดีแรกยังถูกฟ้องเพิ่มเติมในภายหลังอีกด้วย และบางคดีเกิดจากการที่ผู้ถูกกล่าวหาโพสต์เนื้อหาบนทวิตเตอร์เท่านั้น

จนถึงปัจจุบันนี้ สุชาณี คลัวเทรอ อดีตนักข่าวช่องวอยซ์ทีวี เป็นบุคคลเดียวที่ศาลพิพากษาว่ามีความผิดในคดีหมิ่นประมาททางอาญากับบริษัทธรรมเกษตร ซึ่งหลังจากนั้นศาลอุทธรณ์ได้มีคำสั่งกลับคำพิพากษา⁶⁰ ส่วนคดีอื่นๆ ที่เหลือเป็นกรณีศาลไม่รับฟ้อง ยกฟ้อง หรือกระบวนการพิจารณาคดียังไม่สิ้นสุด

4.5. คดีหมิ่นประมาททางอาญาจากการรีวิวโรงแรมในแง่ลบ

แนวโน้มที่เกิดขึ้นล่าสุด ได้แก่ การที่โรงแรมได้ฟ้องหรือขู่มิ่นประมาททางอาญาต่อแขกที่ได้ทำการรีวิวในแง่ลบ ในปัจจุบัน คดีที่เกิดขึ้นยังไม่นำไปสู่การพิพากษาลงโทษแต่อย่างใด

โรงแรมซีวีวเกะซัง

เมื่อเดือนกันยายน 2563 นายเวสลีย์ บาร์นส์ ชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ถูกจับกุมและแจ้งข้อหาหมิ่นประมาททางอาญาจากการเผยแพร่ความเห็นในแง่ลบบนเว็บไซต์ TripAdvisor เกี่ยวกับประสบการณ์การเข้าพักที่โรงแรมซีวีวเกะซัง หลังจากถูกควบคุมตัวเป็นเวลา 2 คืน นายบาร์นส์ยอมกล่าวขอโทษอย่างเป็นทางการ และทางโรงแรมก็ได้ถอนฟ้องคดี หากมีการพิพากษาลงโทษจริง นายบาร์นส์อาจต้องถูกจำคุกเป็นเวลาสูงสุด 2 ปี⁶¹

โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ ซิตี้ จอมเทียน

เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2564 โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ ซิตี้ จอมเทียนขู่มิ่นประมาทนายท็อป ดุลยวิทย์ ผดุงแสง หลังจากนายดุลยวิทย์ได้โพสต์ภาพถ่ายและคลิปวิดีโอจำนวนหลายภาพลงบนเฟซบุ๊กเกี่ยวกับสภาพการกักตัวที่โรงแรมเป็นเวลา 14 วัน หลังจากการโพสต์เนื้อหาดังกล่าวเป็นเวลา 1 วัน ทางโรงแรมได้ออกแถลงการณ์เพื่อเรียกร้องให้ “บุคคลบางกลุ่ม” หยุดโพสต์ “ข้อความเท็จ” ที่มีจุดประสงค์เพื่อทำลายชื่อเสียงของโรงแรม ทางโรงแรมระบุในแถลงการณ์ดังกล่าวว่าจะดำเนินการฟ้องคดีหมิ่นประมาททั้งทางแพ่งและอาญาต่อนายดุลยวิทย์ “อย่างถึงที่สุด”⁶²

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ Richard C. Paddock, American Could Face Prison in Thailand After Posting Negative Reviews of a Resort, *New York Times*, 28 September 2020, available at: <https://www.nytimes.com/2020/09/28/world/asia/thailand-koh-chang-defamation.html>.

⁶² Richard C. Paddock & Muktitu Suhartono, “Worst 14 days of my life”: Complaints about a Thai hotel quarantine lead to a defamation threat, *New York Times*, 19 February 2021, available at: <https://www.nytimes.com/2021/02/19/world/worst-14-days-of-my-life-complaints-about-a-thai-hotel-quarantine-lead-to-a-defamation-threat.html>.

5. แนวโน้มในการยกเลิกโทษหมิ่นประมาททางอาญาทั่วโลก

รายงานขององค์การยูเนสโก ประจำปี 2561 เกี่ยวกับแนวโน้มด้านเสรีภาพในการแสดงออกและเสรีภาพสื่อทั่วโลก

ระบุว่า รัฐสมาชิกของยูเนสโกอย่างน้อย 130

ประเทศมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการหมิ่นประมาทในประมวลกฎหมายอาญาของตน⁶³ อย่างไรก็ตาม

ในหลายทศวรรษที่ผ่านมา หลายประเทศได้หันมายกเลิกกฎหมายหมิ่นประมาททางอาญาในประเทศของตนกันมากขึ้น ตั้งแต่ปี 2535 เป็นต้นมา มีรัฐจำนวนอย่างน้อย 30

ประเทศที่ได้ยกเลิกความผิดฐานหมิ่นประมาททางอาญาโดยสมบูรณ์ อีก 14

ประเทศได้นำโทษจำคุกออกจากบทกำหนดโทษสำหรับการหมิ่นประมาท ส่วนประเทศอื่นๆ

ได้ยกเลิกโทษหมิ่นประมาททางอาญาเป็นบางส่วน หรือได้ให้คำสัญญาว่าจะยกเลิกกฎหมายดังกล่าวในอนาคตอันใกล้

ดังนั้น ตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา ทั่วโลกมีแนวโน้มชัดเจนที่นำไปสู่การยกเลิกโทษอาญาของการหมิ่นประมาท

เนื่องจากรัฐบาลของหลายประเทศ ดังเช่นประเทศด้านล่างนี้ ได้ตระหนักว่า

การหมิ่นประมาททางอาญาเป็นภัยคุกคามที่อันตรายต่อการแสดงออกอย่างเสรี

รัฐที่ได้ยกเลิกโทษอาญาในการหมิ่นประมาทอย่างสมบูรณ์ตั้งแต่ปี **2535 (30):** นิวซีแลนด์ (2535)⁶⁴ กานา (2544)⁶⁵

ยูเครน (2544)⁶⁶ บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา (2545)⁶⁷ เอสโตเนีย (2545)⁶⁸ ศรีลังกา (2545)⁶⁹ ไชปรัส (2548)⁷⁰ จอร์เจีย

⁶³ UNESCO, World Trends in Freedom of Expression and Media Development Global Report 2017/2018, 2018, available at: http://www.unesco.org/ulis/cgi-bin/ulis.pl?catno=261065&set=005B0BC365_3_169&gp=1&lin=1&ll=1.

⁶⁴ Inter-American Commission on Human Rights, Brief of the Allard. K. Lowenstein International Human Rights Clinic as Amicus Curiae, In the Matter of Emilio Palacio Urrutia et al., No. P-143611, April 2013, p. 25, available at: https://law.yale.edu/sites/default/files/area/center/schell/commission_no._p-143611_amicus_lowenstein_clinic_english.pdf.

⁶⁵ PEN South Africa, 'Stifling Dissent, Impeding Accountability: Criminal Defamation Laws in Africa', 22 November 2017, p. 1, available at: <http://pensouthafrica.co.za/wp-content/uploads/2017/11/Stifling-Dissent-Impeding-Accountability-Criminal-Defamation-Laws-in-Africa.pdf>.

⁶⁶ IACHR, Brief of the Allard. K. Lowenstein International Human Rights Clinic as Amicus Curiae, In the Matter of Emilio Palacio Urrutia et al., No. P-143611, at 23.

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Ibid., at 26.

⁷⁰ Ibid., at 23.

(2547)⁷¹ เม็กซิโก (2550)⁷² ไอร์แลนด์ (2552)⁷³ มัลดีฟส์ (2552)⁷⁴ มอลโดวา (2552)⁷⁵ ทิมอร์ เลสเต (2552)⁷⁶ สหราชอาณาจักร (2552)⁷⁷ อาร์มีเนีย (2553)⁷⁸ เอลซัลวาดอร์ (2554)⁷⁹ คีร์กีซสถาน (2554)⁸⁰ มอนเตเนโกร (2554)⁸¹ เกรนาดา (2555)⁸² ทาจิกิสถาน (2555)⁸³ มาซิโดเนีย (2555)⁸⁴ จาเมกา (2556)⁸⁵ โรมาเนีย (2557)⁸⁶ ซิมบับเว (2557)⁸⁷

⁷¹ Ibid.

⁷² ประเทศเม็กซิโกได้ยกเลิกโทษอาญาในการหมิ่นประมาทในระดับสหพันธรัฐเท่านั้น บางรัฐยังมีความผิดฐานหมิ่นประมาททางอาญายู่ Thomson Reuters, Critics are not criminals: Comparative study of criminal defamation laws in the Americas, 2 March 2016, p. 15, available at: <https://www.trust.org/contentAsset/raw-data/add1a4ac-a185-439b-aeaa-abe687933639/file>.

⁷³ Organization for Security and Cooperation in Europe, Defamation and Insult Laws in the OSCE Region: A Comparative Study, March 2017, p. 29, available at: <https://www.osce.org/files/f/documents/b/8/303181.pdf>.

⁷⁴ IACHR, Brief of the Allard. K. Lowenstein International Human Rights Clinic as Amicus Curiae, In the Matter of Emilio Palacio Urrutia et al., No. P-143611, at 26.

⁷⁵ OSCE, Defamation and Insult Laws in the OSCE Region: A Comparative Study, March 2017, at 29.

⁷⁶ Brief of the Allard. K. Lowenstein International Human Rights Clinic as Amicus Curiae, In the Matter of Emilio Palacio Urrutia et al., No. P-143611, at 26.

⁷⁷ OSCE, Defamation and Insult Laws in the OSCE Region: A Comparative Study, March 2017, at 29.

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ IACHR, Brief of the Allard. K. Lowenstein International Human Rights Clinic as Amicus Curiae, In the Matter of Emilio Palacio Urrutia et al., No. P-143611, at 22.

⁸⁰ Ibid., at 26.

⁸¹ OSCE, Defamation and Insult Laws in the OSCE Region: A Comparative Study, March 2017, at 29.

⁸² IACHR, Brief of the Allard. K. Lowenstein International Human Rights Clinic as Amicus Curiae, In the Matter of Emilio Palacio Urrutia et al., No. P-143611, at 22.

⁸³ UN Office of the High Commissioner for Human Rights, 'Preliminary observations by the United Nations Special Rapporteur on the right to freedom of opinion and expression, Mr. David Kaye at the end of his visit to Tajikistan, 9 March 2015, available at: <https://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=17193&LangID=E>.

⁸⁴ OSCE, Defamation and Insult Laws in the OSCE Region: A Comparative Study, March 2017, at 29.

⁸⁵ Thomson Reuters, Critics are not criminals: Comparative study of criminal defamation laws in the Americas, at 69.

⁸⁶ OSCE, Defamation and Insult Laws in the OSCE Region: A Comparative Study, March 2017, at 29.

⁸⁷ G. Feltoe, Defamation: protecting reputation or suppressing media freedom?, 5 February 2018, available at: https://zimlil.org/zw/journal/2018-zelij-01/%5Bnode%3Afield_ipubdate%3Acustom%3AY/defamation-protecting-reputation-or.

บอร์กินาฟาโซ (2558)⁸⁸ นอร์เวย์ (2558)⁸⁹ เลโซโท (2561)⁹⁰ มอลตา (2561)⁹¹ คาซัคสถาน (2563)⁹² และเซียร์ราลีโอน (2563)⁹³

รัฐที่ได้ยกเลิกโทษจำคุกในการหมิ่นประมาททางอาญา (14): บัลแกเรีย (2543)⁹⁴ ฝรั่งเศส (2543)⁹⁵
สาธารณรัฐแอฟริกากลาง (2547)⁹⁶ โกตดิวัวร์ (2547)⁹⁷ มอลโดวา (2547)⁹⁸ เซอร์เบีย (2548)⁹⁹ กัมพูชา (2549)¹⁰⁰

⁸⁸ Nani Jansen Reventlow, Litigation, available at: <https://www.nanijansen.org/litigation/>.

⁸⁹ OSCE, Defamation and Insult Laws in the OSCE Region: A Comparative Study, March 2017, at 29.

⁹⁰ Hoolo 'Nyane, Abolition of criminal defamation and retention of *scandalum magnatum* in Lesotho, *African Human Rights Law Journal*, 2019, available at: <http://www.scielo.org.za/pdf/ahrj/v19n2/10.pdf>.

⁹¹ Maltese Department of Information, Press Release by the Ministry for Justice, Culture and Local Government, 18 April 2019, available at: <https://www.gov.mt/en/Government/DOI/Press%20Releases/Pages/2019/April/18/pr190837en.aspx>.

⁹² Paolo Sorbello, Kazakhstan Decriminalizes Defamation, Keeps Hindering Free Media, *The Diplomat*, 6 July 2020, available at: <https://thediplomat.com/2020/07/kazakhstan-decriminalizes-defamation-keeps-hindering-free-media/>.

⁹³ ARTICLE 19, Sierra Leone: ARTICLE 19 welcomes the decriminalisation of defamation and seditious libel, 25 July 2020, available at: <https://www.article19.org/resources/sierra-leone-decriminalisation-of-defamation/>.

⁹⁴ IACHR, Brief of the Allard. K. Lowenstein International Human Rights Clinic as Amicus Curiae, In the Matter of Emilio Palacio Urrutia et al., No. P-143611, at 24.

⁹⁵ OSCE, Defamation and Insult Laws in the OSCE Region: A Comparative Study, March 2017, at 30.

⁹⁶ IACHR, Brief of the Allard. K. Lowenstein International Human Rights Clinic as Amicus Curiae, In the Matter of Emilio Palacio Urrutia et al., No. P-143611, at 25.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ ARTICLE 19, Defamation Law and Practice in Belarus, Moldova, and Ukraine, June 2006, p. 8, available at: <https://www.refworld.org/pdfid/4756cfef0.pdf>.

⁹⁹ IACHR, Brief of the Allard. K. Lowenstein International Human Rights Clinic as Amicus Curiae, In the Matter of Emilio Palacio Urrutia et al., No. P-143611, at 24.

¹⁰⁰ Toby Mendel, International Seminar on Defamation: Building a Regional Advocacy Platform, p. 2, available at: <https://www.article19.org/data/files/pdfs/conferences/defamation-conf-paper.pdf>.

โครเอเชีย (2549)¹⁰¹ อาร์เจนตินา (2552)¹⁰² คอสตาริกา (2553)¹⁰³ โครเอเชีย (2554)¹⁰⁴ แอลเบเนีย (2555)¹⁰⁵
ฟินแลนด์ (2557)¹⁰⁶ และเบเนิน (2558)¹⁰⁷

รัฐที่ได้ยกเลิกโทษอาญาในการหมิ่นประมาทประเด็นที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ประชาชนหรือการสื่อสารเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่รัฐ: ปานามา (2550)¹⁰⁸ อาร์เจนตินา (2552)¹⁰⁹ อุรุกวัย (2552)¹¹⁰ ลัตเวีย (2552)¹¹¹ ลิทัวเนีย (2558)¹¹²

¹⁰¹ OSCE, Defamation and Insult Laws in the OSCE Region: A Comparative Study, March 2017, at 30.

¹⁰² IACHR, Brief of the Allard. K. Lowenstein International Human Rights Clinic as Amicus Curiae, In the Matter of Emilio Palacio Urrutia et al., No. P-143611, at 22.

¹⁰³ Ibid. at 23.

¹⁰⁴ Ibid. at 24.

¹⁰⁵ Ibid.

¹⁰⁶ ฟินแลนด์ได้ยกเลิกโทษจำคุกในการหมิ่นประมาท ยกเว้นในกรณีการกล่าวโจมตีอย่างรุนแรง OSCE, Defamation and Insult Laws in the OSCE Region: A Comparative Study, March 2017, at 30.

¹⁰⁷ PEN South Africa, 'Stifling Dissent, Impeding Accountability: Criminal Defamation Laws in Africa, at 10.

¹⁰⁸ ในปี 2551 ประเทศปานามาได้ยกเลิกโทษอาญาในการหมิ่นประมาทต่อการปฏิบัติหรือการละเว้นปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐ. IACHR, Brief of the Allard. K. Lowenstein International Human Rights Clinic as Amicus Curiae, In the Matter of Emilio Palacio Urrutia et al., No. P-143611, at 22.

¹⁰⁹ ในปี 2552 ประเทศอาร์เจนตินาได้ยกเลิกโทษอาญาในการหมิ่นประมาทในประเด็นเกี่ยวกับผลประโยชน์ของประชาชน. Ibid.

¹¹⁰ ในปี 2552 ประเทศอุรุกวัยได้แก้ไขประมวลกฎหมายอาญา เพื่อยกเลิกความผิดในการเผยแพร่ข้อความเกี่ยวกับผลประโยชน์ประชาชนหรือเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่รัฐ. Ibid.

¹¹¹ ในปี 2552 ประเทศลัตเวียได้ยกเลิกมาตรา 156 และ 158 ของประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งระบุความผิดในการหมิ่นประมาทอย่างจงใจหรือการหมิ่นประมาทผ่านสื่อมวลชน. International Press Institute, 'Media Laws Database: Latvia', available at: <http://legaldb.freemedia.at/legal-database/latvia/>.

¹¹² ในปี 2558 ประเทศลิทัวเนียได้ยกเลิกมาตรา 155 และ 290 ของประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งระบุความผิด "การดูหมิ่น" และ "การดูหมิ่นเจ้าหน้าที่รัฐ". International Press Institute, 'Media Laws Database: Lithuania, available at: <http://legaldb.freemedia.at/legal-database/lithuania/>.

รัฐที่ได้ให้สัญญาว่าจะยกเลิกโทษอาญาในการหมิ่นประมาทหรือยกเลิกโทษจำคุกในการหมิ่นประมาทในอนาคตอันใกล้: มองโกเลีย (2558)¹¹³ แอฟริกาใต้ (2559)¹¹⁴ อินเดีย (2561)¹¹⁵ อิตาลี (2563)¹¹⁶

¹¹³ ในปี 2558 รัฐสภาของประเทศมองโกเลียได้พิจารณานุมัติประมวลกฎหมายอาญาฉบับใหม่ ซึ่งจะมีผลในการยกเลิกโทษอาญาในการหมิ่นประมาท แต่อย่างไรก็ตาม การออกกฎหมายฉบับใหม่นี้ประสบความสำเร็จและยังไม่ถูกประกาศใช้. International Press Institute, 'Media Laws Database: Mongolia, available at: <http://legaldb.freemedia.at/legal-database/mongolia/>.

¹¹⁴ ในปี 2559 ประเทศแอฟริกาใต้ให้สัญญาว่าจะยกเลิกกฎหมายหมิ่นประมาททางอาญา แต่ยังไม่ได้เกิดการปฏิบัติจริง. PEN South Africa, 'Stifling Dissent, Impeding Accountability: Criminal Defamation Laws in Africa, at 3.

¹¹⁵ เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2561 สภาของประเทศอินเดียให้สัญญาว่าจะยกเลิกโทษอาญาในการหมิ่น. Satya Prakash, Towards decriminalising defamation, *Tribune India*, 8 April 2019, available at: <https://www.tribuneindia.com/news/archive/nation/towards-decriminalising-defamation-754955>.

¹¹⁶ ในปี 2563 ศาลรัฐธรรมนูญของประเทศอิตาลีวินิจฉัยว่า หากรัฐสภาของอิตาลีไม่ดำเนินการแก้ไขกฎหมายหมิ่นประมาททางอาญาของประเทศ ศาลจะเป็นผู้ดำเนินการยกเลิกโทษจำคุกสำหรับการหมิ่นประมาทด้วยตัวเอง. International Press Institute, Major step forward in push to scrap prison sentences for criminal defamation in Italy, 10 June 2020, available at: <https://ipi.media/major-step-forward-in-push-to-scrap-prison-sentences-for-criminal-defamation-in-italy/>.

6. ข้อเสนอแนะ

1. ประเทศไทยควรปฏิบัติตามพันธกรณีตามข้อ 19 ของ ICCPR และนำข้อเสนอแนะทั้งหมดเกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงออกที่ได้รับจากการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนตามกลไก UPR รอบที่ 2 ไปปฏิบัติ
2. รัฐบาลไทยควรยกเลิกมาตรา 326 – 333 ของประมวลกฎหมายอาญา
3. รัฐบาลไทยควรแก้พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับสิทธิในเสรีภาพในการแสดงออก รวมถึงยกเลิกบทกำหนดโทษทางอาญาในการหมิ่นประมาททั้งหมด
4. จนกว่าจะมีการยกเลิกโทษอาญาในการหมิ่นประมาท
 - ฝ่ายตุลาการควรใช้มาตรา 161/1 และ 165/2 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือบทบัญญัติในข้ออื่น ในการไม่รับฟ้องการกล่าวหาเลื้อนลอยหรือเพ้อถ้อที่ถูกรับใช้ในการโต้ตอบการใช้เสรีภาพในการแสดงออก การวิพากษ์วิจารณ์ การรายงาน หรือการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือประเด็นสาธารณะอื่นๆ
 - ฝ่ายตุลาการควรระงับการพิพากษาจำคุกในคดีหมิ่นประมาท และ
 - พนักงานอัยการควรใช้อำนาจตามมาตรา 21 ของพ.ร.บ. องค์การอัยการและพนักงานอัยการในการเสนอแนะให้อัยการสูงสุดไม่สั่งฟ้องคดีหมิ่นประมาททางอาญาที่ไม่เกี่ยวกับประโยชน์ของประชาชน
5. ฝ่ายตุลาการควรรวบรวมและเผยแพร่สถิติเกี่ยวกับการใช้มาตรา 161/1 และ 165/2 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในการไม่รับฟ้องการกล่าวหาหมิ่นประมาทเลื้อนลอย
6. รัฐบาลไทยควรทบทวนกฎหมายข้ออื่นๆ ทั้งหมดที่ใช้กับคำพูดที่สร้างความเสียหาย เช่น การยั่วยุให้เลือกปฏิบัติ ใช้ความเกลียดชัง หรือความรุนแรง เพื่อให้มั่นใจว่ากฎหมายเหล่านั้นสอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศและไม่ถูกใช้เพื่อทำลายเสรีภาพในการแสดงออก